

Nebi Miş

nmis@setav.org

Dünyanın bir yerinde soykırım yaşanırken, geri kalanının güllük gülistanlık olması beklenemez. Dünya bugün daha kötüye gidiyorsa, Batı merkezli uluslararası sistemin bunda payı büyük. Harris seçilseydi de kötüye giden mevcut düzende radikal bir değişim olmayacaktı. Trump'ın ikinci döneminde neler olacağını, ilk dönemine bakarak tahmin etmek zor değil. Uluslararası sistemde Amerikan üstünlüğünün devamı için rakiplerine karşı yıkıcı rekabet daha da artacak.

YENİDEN TRUMP'LI BİR DÜNYANIN KODLARI

Trump, 2020'de seçimleri kaybettiğinde, dünyada liberal demokratik değerlerin ve daha barışçıl politikaların artacağını, belirsizliklerin azalacağını söyleyenler baskındı.

Uluslararası kurumların işlevinin artarak kural temelli anlayışların öne çıkacağı sıkça tekrarlandı. Buna göre, Trump'ın seçilmesi geçici bir sapmaydı. Tekrar seçilmemesi için Amerikan müesses nizamı, Biden döneminde gerekli önlemleri alacaktı. Dört yıllık Trump döneminde yaşanan sapma, restore edilecekti. Ancak böyle olmadı, bu plan tutmadı.

Şimdi aynı çevreler, Trump'ın seçilmesini kitlelerin, "demokrasiden duyduğu tiksinti" ile açıklıyorlar. Amerikan halkının "vahim bir hata" yaptığını söylüyorlar. *The New York Times*, Amerikalıların "demokrasiyi koruması" için neler yapması gerektiğine ilişkin şimdiden bir "öneri seti" yayınladı bile.

Amerikan elitleri, bir taraftan kendi ülkelerinde kuralsızlık, keyfilik, iç karışıklık gibi tehlikelerden endişelenirken, diğer taraftan "dünyanın daha kötüsüne hazır olması" gerektiğine dair felaket senaryoları yazıyorlar. Dünyanın, birinci Trump döneminden daha kötüsüne hazır olması gerektiğini söyleyenler, dört yıl önce söylediklerini ise çabuk unuttular. Bugünden bakınca öngörülerinin hiçbirinin tutmadığı görülüyor. Bir önceki dönemi ve sonrasına ilişkin senaryoların isabetsizliği, ikinci Trump döneminde küresel sistemin daha iyi bir yöne gideceği anlamına da gelmiyor.

Dünya Trump döneminde kötüydü de Biden döneminde iyi miydi? Bu sorunun cevabı yeterince açık. Soykırım, bizzat Biden yönetiminin iş birliği, teşviki ve cesaretlendirmesi ile ortaklaşa yapıldı. İnsanlık, Filistinlilerin işgalci İsrail tarafından soykırımı uğramasını canlı yayında seyretti. Biden döneminde uluslararası kurumların ve hukukun tekrar eski işlevine kavuşacağını söyleyenler, İsrail'in katliamlarına ses çıkarmadılar.

DÜNYANIN GÜNDEMİNİ BU SIRALAR EN ÇOK TRUMP'IN YENİ DÖNEMİNDE NELER OLACAĞI SORUSU İŞGAL EDİYOR. İKİNCİ TRUMP DÖNEMİNİN DÜNYA İÇİN NE GETİRECEĞİ BELİRSİZLİĞİNİ KORUYOR. BU DÖNEMDE ABD-ÇİN ARASINDAKİ TİCARET SAVAŞININ NEREYE EVRİLECEĞİ, DİĞER TİCARET PARTNERLERİNE NE TÜR YENİ TARİFELER GETİRECEĞİ GİBİ KONULAR KÜRESEL EKONOMİNİN ŞEKİLLENMESİNDE ETKİLİ OLACAK.

İnsanlık tarihinin bütün birikimlerinin yok olmasına alkış tuttular.

Filistinlilere, savaş, açlık, yerinden edilme gibi yöntemlerle yapılan soykırım ve soykırımcı Netanyahu, ABD Kongresinde saatlerce ayakta alkışlandı. Demokratik değerlerin dünyada erozyona uğradığını söyleyip bunun üzerinden ülkelerin seçilmiş hükümetlerine parmak sallayanlar, soykırımı alkışlayanların ta kendisiydi.

Trump'ın seçilmesiyle dünyanın daha kötüye gideceğini söyleyenlerin derdi, liberal kapitalist düzenin işleyişinde yaşanacak sapmalardan endişe duymaları. Kendi dertlerine düşmüş durumdalar. Kendilerinin ve ülkelerinin geleceğinden endişelenmeleri onları ilgilendirir. Bu çevrelerin kaygılarının dünyanın geleceği ya da geri kalanı ile ilgili olduğunu pek zannetmiyorum.

Trump'ın ikinci döneminin ilk döneminden çok da farklı olmayacağını kestirmek zor değil. Bu konuda sadece İsrail politikasına bakmak yeterli. İlk döneminde, Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanımış, büyükelçiliğini buraya taşımış ve Golan Tepeleri üzerindeki İsrail'in egemenliği kabul etmişti. Dolayısıyla da gerginliği tırmandırarak bir anlamda bugüne giden yolun taşlarını döşemişti.

Dünyanın bir yerinde soykırım yaşanırken, geri kalanının güllük gülistanlık olması beklenemez. Dünya bugün daha kötüye gidiyorsa, Batı merkezli uluslararası sistemin bunda payı büyük. Harris seçilseydi de kötüye giden mevcut düzende radikal bir değişim olmayacaktı. Trump'ın ikinci döneminde neler olacağını, ilk dönemine bakarak tahmin etmek zor değil. Uluslararası sistemde Amerikan üstünlüğünün devamı için rakiplerine karşı yıkıcı rekabet daha da artacak. Trump, dış politika konusunda önceliklerini kendi iç kamuoyunda satabileceği konularla belirleyecek. Pazarlık siyasetini iyi yaptığını göstermeye çalışacak. Bu yıkıcı rekabette, kimin nerede konumlandığına bağlı olarak uluslararası sistemin geleceği de şekillenecek.

Dünya Trump'a Nasıl Hazırlanıyor?

Dünyanın gündemini bu sıralar en çok Trump'ın yeni döneminde neler olacağı sorusu işgal ediyor. İkinci Trump döneminin dünya için ne getireceği belirsizliğini koruyor. Bu dönemde ABD-Çin arasındaki ticaret savaşının nereye evrileceği, diğer ticaret partnerlerine ne tür yeni tarifeler getireceği gibi konular küresel ekonominin şekillenmesinde etkili olacak.

Bu yıl G20, aynı zamanda BRICS üyesi de olan Brezilya'da toplandı. G20 Brezilya Zirvesi, Trump'ın ikinci dönemi için başkan seçilmesine denk geldi. Trump politikalarının ve vaatlerinin çoğu G20'nin kuruluş felsefesi ve amaçları ile örtüşmüyor. Bu bağlamda G20 zirvesinde liderlerin yaptığı açıklamalar ve alınan kararlar, ülkelerin Trump dönemine nasıl hazırlandığı konusunda da ipuçları veriyor.

G20'nin diğer uluslararası kurumlardan farkı, kurumsal bir yapılanmasının olmaması. Dolayısıyla liderler zirvesinde genellikle küresel meseleler tartışılıyor. Bağlayıcı kararlar almak yerine genel geçer ifadelerle sonuç bildirelileri yayınlanıyor. G20 Zirvesi'ne katılan ülkelerin hemen hepsi farklı bölgesel ve küresel uluslararası kurumlara üye. Bu anlamda ekonomik, siyasi ve güvenlik anlamında farklı ajandalara sahipler. Bundan dolayı da gündeme alınan konular son yıllarda giderek ikincil temalara ayrılıyor.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın heyetiyle birlikte askeri havaalanına indiğimizde diğer ülkelerin liderlerinin bazıları da gelmişti. Erdoğan, 14 saat süren uzun bir yolculuğun hemen ardından Brezilya Devlet Başkanı Lula da Silva ile görüştü. Hem liderler arasında hem de Brezilya ile Türkiye arasında üst düzey diyalog mevcut. İki lider bu görüşmede iki ülke arasında stratejik ortaklığın geliştirilmesi adına ileriye yönelik adımların hızlandırılması konusunda anlaştılar.

Erdoğan, G20 Liderler Zirvesi'nde ilk gün Sosyal Kapsayıcılık ile Açlık ve Yoksullukla Mücadele başlıklı oturuma katıldı. Bu otu-

rumda, Açlık ve Yoksulluğa Karşı Küresel İttifak'a katılan ülkelere konuşma önceliği tanındı. Bu oturumdan sonra, Erdoğan MİKTA liderler buluşmasına ve aynı gün içinde Küresel Yönetişim Kurumlarının Reformu başlıklı oturuma katıldı.

Dünyanın en gelişmiş ülkeleri, Brezilya'da G20 toplantısında dünyada açlık ve yoksulluğu konuştu. Zenginlerden alınması gereken servet vergisinin dünyanın gelişmemiş yerlerine harcanmasının mümkün olup olmayacağı zaten uzun dönemdir G20'nin gündemini oluşturuyor. Bir de küresel yönetim kurumlarının reformu masadaydı. Rio'da gündem bu konular olsa da liderler zirvesi, uluslararası sistemde var olan mevcut kaos ve savaşların Trump'ın ikinci döneminde derinleşme ihtimalinin gölgesinde geçti.

Trump göreve başlamadan, Kanada ve Meksika'dan ithal edilen mallara yüzde 25 gümrük vergisi koyacağını ilan etti. Pazarlık hemen başladı. Kanada başkanı, bu açıklamanın ardından Trump'ın ayağına gitti. Meksika devlet başkanı vakit kaybetmeden Trump'ı aradı. Adaylık kampanyasında daha yüksek gümrük vergileri koyacağını vaat etse de, seçildikten sonra Çin'den gelen mallara uygulanan vergileri de yüzde 10 artıracığını söyledi. Ayrıca, BRICS ülkelerinin, dolardan uzaklaşmaya çalışmayacaklarını taahhüt etmemeleri durumunda yüzde 100 tarifelerle karşı karşıya kalacakları tehdidinde bulundu. Yani Trump ticaret savaşına hemen başladı. Bu savaşın nasıl şekilleneceği, Çin başta olmak üzere rakip ülkelerin tutumuna bağlı olacak. Bu ülkelerin, rekabete dayanıklılıkları ve alacakları kararlar aynı zamanda küresel sistemde yükselen güçlerin yeniden konumlanmalarında da belirleyici olacak.

Avrupa'nın Gergin Trump Bekleyişi

Putin'in Ukrayna'ya "özel askeri operasyon" başlatmasından bu yana, "dünya

Dünyanın en gelişmiş ülkeleri, Brezilya'da G20 toplantısında dünyada açlık ve yoksulluğu konuştu. Bir de küresel yönetim kurumlarının reformu masadaydı. Rio'da gündem bu konular olsa da liderler zirvesi, uluslararası sistemde var olan mevcut kaos ve savaşların Trump'ın ikinci döneminde derinleşme ihtimalinin gölgesinde geçti.

savaşının eşiğinde olma" tedirginliği her yeni gelişimde yeniden yükseliyor. Trump'ın "savaşları bitireceğim" vaadi, Avrupa ve ABD'nin mevcut yönetimini bu iki aylık sürede Putin'e karşı "yeni bir eyleme geçme" sürecini doğurdu. Biden yönetimi, Ukrayna'ya verilen süpersonik taktik balistik füzelerin Rusya topraklarını vurmasına izin verdi. Şansölye Olaf Scholz Putin'i arayıp gerilimi düşürmeye yönelik çağrıda bulursa da Putin saldırıları artırdı.

Putin, Rus topraklarına, büyük bir saldırının olması durumunda "nükleer silah kullanma doktrini"ni kabul etti. Ukrayna'nın ABD füzeleri ile Rusya'yı vurması halinde bunun "müşterek bir saldırı" olacağı kararını imzaladı. Savaşın en başından itibaren Putin çeşitli dönemlerde "kırmızı çizginin aşılması" durumunda nükleer silah kullanma tehdidini sürekli gündemde tutsa da şu ana kadar bu gerçekleşmedi. Hatta ABD ve Avrupa ülkelerinin, Putin'in kırmızı çizgiyi aşmak olarak değerlendirdiği birçok silahı, Ukrayna'ya sağlamasına rağmen şu ana kadar, "nükleer silah kullanırız" tehdidi bir "caydırıcılık" unsuru olarak kaldı.

Seçilmiş başkan Trump göreve başlayana kadar geçecek sürede, hem Rusya-Ukrayna hem de İsrail-Filistin savaşında durum daha kötüye gidebilir. Avrupa medyasında birkaç gündür, "Ukrayna'ya güvenilir garantiler artırılmalı" ve "Washington'a bel bağlanmamalı" çağrıları yapılıyor. Ukrayna konusunda Rusya'ya önemli bir üstünlük sağlayacak bir taviz verilmesi durumunda, Avrupa'nın güvende olmayacağı analizleri yoğunlaşıyor. Trump'ın göreve başlamasına kadar, Avrupa'nın "endişe hali" ile Biden yönetiminin Trump'ı zor duruma düşürecek kararları artırması, bu iki aylık sürecin sancılı geçeceğinin işareti.

Rusya-Ukrayna Savaşı'nda yeni bir dönüm noktasına gelindiği görülüyor. Ve bu durum Avrupa için ciddi bir paradoks ortaya koyuyor. Avrupalı liderler Rusya'nın dizginlenmesi gerektiğini düşünseler de Rusya'ya karşı sert saldırılar Putin'i daha fazla agresifleştirebilir. Avrupa'nın hem kısa hem de orta vadede aşması gereken en önemli paradokslarından birisi bu. İkinci Trump döneminin, Rusya-Ukrayna Savaşı'na dair bu paradoks da dahil uluslararası siyasetin çoklu sorunsallarının nasıl çözüleceği konusunda belirleyici bir değişken olarak temayüz edeceği kesin. **K**

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, G20 Liderler Zirvesi'ne katılmak için geldiği Rio de Janeiro kentinde, Brezilya Devlet Başkanı Lula da Silva ile bir araya geldi. (TCCB / Mustafa Kamacı / AA, 18 Kasım 2024)

